ARMENIA, Journal en langue Arménienne, fondé à MARSEILLE en 1885.

ԱՐՄԷՆԻԱ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼԵՆ

ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամբողջ 25րդ շրջանի բաժնորդագրին է 20 ֆրանգ. Թիւրքիոյի և Պարսկաստանի համար 10 ֆրանգ, ԿԱՆԽԻԿ կարելի է նաև բաժնագրուիլ քանի ամսի համարոր ուզուի, ամէն մէկ ամսակաները Թիւրքիոյ և Պարսկաստանի համար 1 ֆր.) հայուելով: Նամակ ներ պէտք է ղրկել այս հասցէով. M. PORTOUKALIAN
Directeur du journal *Arménia*
MARSEILLE (France)

ԻԵ ՏԱՐԻ
ԹԻՒ 3

1909 ՆՈՅԵՆԵՐ 20 ՇԲԹ.
(Հ. Տ. Նոյեմբեր 7)

ԳԱՅՏԱՆՆԵՐ

Թերթը լուրերը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն ղրկուած գրութիւնները: Հարատարոր չէ վերադարձուցանել չհրատարակուած ձեռագիրները.
Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով.
Ծանուցման 1 միջակերը 1 սանդիմ կարժէ. 1 գլխագիրը 2 սանդիմ.

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues au bureau de la Rédaction : Place Alexandre-Labadie, 17.

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ "ԱՐՄԷՆԻԱ,,Ի ԻԵ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ

(1909 ՆՈՅԵՄԲԵՐ — 1910 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ)

Ամբողջ 25րդ տարեշրջանի բաժնորդագրին է 20 ֆրանգ (4 տոլար ամերիկեան կամ 7 ռուբլ և 50 կպկ. ռուսական) ամէն տեղի համար, ի բաց ա-ռեալ Թիւրքիան և Պարսկաստանը, որոնք ղրկուի կէս բաժնորդագնով, այսինքն ամբողջ տարեշրջանին համար 10 ֆրանգ բաժնորդագնով: Կարելի է բաժնորդագրուիլ նաև քանի՛ ամսի համար որ ուզուի, ամսական 2 ֆրանգ (40 սենթիմ=75 կպկ.) հաշուելով, կամ 1 ֆրանգ Թիւրքիոյ և Պարսկաստանի համար:

Յայտնի է արդէն թէ անոնք որ «Արմէնիայի Օժանդակ» արձանագրուած են մեր հրատարակած Օժանդակութեան Կանոնագրին համեմատ, իրաւունք կունենան Արմենիա ստանալու, քանի՛ անձի համար որ ուզեն, իրենց ստացած լրագրի ծրարին մէջ գրուելով և կէս բաժնորդագնով, այսինքն ամբողջ շրջանին համար 10 ֆրանգով կամ ամսական 1 ֆր.ով: Կարելի է նաև Օժանդակի նշանակած բաժնորդի հասցէին ուղղակի ղրկել Թերթը, 12½ ֆր. (2½ տոլ.) բաժնորդագնով:

Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգների Մասաչուսէց Նահանգին մէջ բնակողների դիւրութեան համար, կը նշանակենք «Արմէնիայի Օժանդակ»ներէն Պարոն Մաղաք Պէրպէրեանի հասցէն, որին կարելի է դիմել թէ՛ բաժնորագրուելու և թէ՛ մեր հրատարակած տետրակներ ու գիրքեր դիւրութեամբ ստանալու համար. Ահա այդ հասցէն.

M. G. Berberian
100, Front str.
WORCESTER Mass.

Նոյնպէս Նիւ Եորքի, Նիւ Ճէրզիի Նահանգներին մէջ և առանց մօտակայ տեղեր գտնուողները կրնան դիմել «Արմենիայի Օժանդակ»ներէն Տիար Դիքրան Միզրագճեանին որի հասցէն է

Dikran Mizrakjian
121 P. O. Box
WEST HOBOKEN N. J.

ԱՐՄԷՆԻԱՅԻ ՀԻՆ ԲԱԺՆՈՐԴՆԵՐԻՆ

Այն բաժնորդներին՝ որոնք նախորդ 24րդ տարեշրջանի բաժնորդագրին ամբողջ վճարած էին, 25րդ նոր տարեշրջանի 24 թիւերը ղրկելով վճարած կը լինինք նախորդ շրջանի հաշուէն իրենց մնացած պահանջը: Հետևապէս այդ կարգի բաժնորդներն եթէ ուզեն 25րդ նոր տարեշրջանին համար իրենց բաժնորդագրին ղրկել այժմ, 10 ֆրանգ միայն պէտք է ղրկեն. իսկ Թիւրքիոյ կամ Պարսկաստանի մէջ գտնուող նոյն կարգի բաժնորդները՝ 5 ֆր. միայն:

ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Արմենիայի խմբագրութեան գրասենեակը Պոմոն (Beaumont) փողոցէն փոխագրուած է Ալէքսանդրը-Լապատիյէ հրապարակը, թիւ 17 — Place Alexandre-Labadié, 17 (ancienne Place de la Rotonde), որ կրանտ Արմէ փողոցին քով և Ռոդոնտ փողոցին մէջ գտնուող ծառազարդ փոքրիկ հրապարակն է, Յոյների եկեղեցիին հանդէպ, և որ ասկէ առաջ կը կոչուէր «Բլաս տը լա Ռոդոնտ»:

Այս կը ծանուցանենք անոնց համար միայն որոնք Մարսէյլի մէջ գտնուելով կուզեն տեսակցիլ Արմենիայի խմբագիր-տնօրէնին հետ, առաւօտները ժամը 10էն 11ի միջոցներ և երեկոյները 4էն 5:

Իսկ նամակ ղրկելու համար պէտք է գործածել միշտ հետևեալ պարզ հասցէն որով աւելի ուղղակի և աւելի ապահովապէս կը հասնի մեր ձեռքը քան թէ փողոցի անուն նշանակելով.

M. Portoukalian
Directeur du journal «Armenia»
MARSEILLE (France)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պետք է վերջ տալ լալկան յոռետեսութեան. — Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի քաղաքական երդումը եւ կրօնական ուխտը. — — Հայեր ի Ռուսիա. — Հայեր ի Թիւրքիա. — Ե. Թոփչեանի սպանման շուրջ. — Պոնտոսի ափերեն. — Ողողումներ Ատանայի եւ Տրապիզոնի մէջ. — Շեյխ Ճելալէտտինի որդին շեյխ Գատրը. — Նշանաւոր անձերի այցեր Վենետկի Ս. Ղազարի վանքը. — Շապանեանի նկարչական ցուցանանդէսը. — Օսմանեան Խորհրդարանի բացումը. — Հայ ամսաթերթ. — Յիշատակարանք Նախնեաց. — Ստացուած հրատարակութիւններ. — Ծանուցումներ:

ՊԷՏՔ Է ՎԵՐՋ ՏԱԼ ԼԱԼԿԱՆ ՅՈՌԵՏԵՍՈՒԹԵԱՆ

Թիւրքիէն եկած հայկական լուրերը տխուր են միշտ: Նախորդ չափազանց ոգևորութեան և ուրախութեան հակառակ, այժմ եկող լուրերին մէջ յուսադրական և սրտապնդող շեշտեր կը պակսին ընդհանրապէս:

Մարդ կը փորձուի կարծել թէ համիտեան ըէժիմին օրով ինչ որ էր Թիւրքիոյ մէջ, այժմ ևս նոյնն է կամ դուցէ աւելի դէշ:

Ի հարկէ, ժողովուրդ մը, մանաւանդ Թիւրքին պէս յետամնաց և կրօնամոլ ժողովուրդ մը, չկրնար շուտով թօթափել իր դարեւոր արմատացած նախապաշարումները և մէկ տարիէն միւսը բարեփոխութիւնը շատ զգալի չլինիր:

Բայց միթէ՞ բնաւ ոեէ բարեփոխում չէ եղած համիտեան ըէժիմի անկումէն ի վեր: Կարելի՞ է բոլորովին բացասական պատասխան տալ: Իրաւ է թէ ամէն բան մեր ցանկացածի պէս չէ եղած դեռ, բայց անուրանալի է թէ ինչ ինչ ազատութիւններ կը վայելենք այժմ:

Սակայն մենք ի՞նչ ըրած ենք դէթ այդ համեմատական ազատութիւնները վայելելէ ի վեր. գիտցա՞ծ ենք օգտուիլ անոնցմէ ինչպէս որ պէտք էր:

Իր վիճակէ դժգոհիլը, բողոքելը՝ ինչ ինչ պարագայների մէջ արդարև խթան մը կը լինի առաջդիմել տալու համար. բայց միշտ դժգոհելով, լալով, բողոքելով ժամանակն անցուցանելը մեծ արգելք կը դառնայ ժողովրդի մը յառաջդիմութեան, կը կասեցնէ անոր գործունէութեան ընթացքը:

Ինչ որ կարելի է ընել դէթ ներկայ պայմաններուն մէջ, կընե՞նք արդեօք: Ի՞նչ ըրինք տարիէ մ'ի վեր որ Օսմ. Սահմանադրութեան հրատարակութեամբ մեր Ազգ. Երեսփոխանական Ժողովը գումարելու և շարունակեալ կարգ նիստեր ընելու ազատութիւնը կը վայելենք:

Մենք երբեմն կը գանգատինք թէ Օսմ. Խորհրդարանը շատ բան մը չը. բաւ: Բայց ինչո՞ւ մենք մեզմով չհետաքրքրուինք և չհարցնենք թէ ի՞նչ ըրաւ մեր Ազգ. Երեսփոխանական Ժողովը, հայ ազգի զարգացման և մեր ներքին գործերի կարգադրութեան նոր մղում մը տալու համար:

Կարծես թէ հայ ազգը կը գտնուի այժմ այնպիսի վիճակի մը մէջ որ Ատանայի աղէտէն բոլորովին չփոթած ու շուարած մնացեր է և ի՞նչ ընելն ու ի՞նչպէս ընելը չգիտեր: Հոգեբանականայդպիսի տխուր և յուսահատական վիճակի մէկ արտայայտութիւնն է Ատանայի խնդրին համար Պատրիարքին ամէն բան երեսի վրայ թողուլ և Աթոռէն հրաժարիլը, զայն շատ վիշտ գտնելով: Այդ ապացոյց մ'է նաև որ մենք դեռ չենք կրցած լմբրռնել ներկայ ժամանակի պահանջները, մենք չենք կրցած հասկնալ դեռ թէ հրաժարականներ տալու քաղաքագիտական հին ձևերի մոտան անցած է ալ հիմա. պէտք է Ազգի յանձնած պաշտօնէն չխուսափիլ, անոր բազմեցուցած աթոռին վրայ հաստատ կենալ և շարունակել պատնէշի վրայէն քաջաբար դիմադրել մեր ազգային իրաւունքներուն բռնաբարման: Դէթ Յոյների պատրիարքարանի այժմեան վարմունքէն օրինակ առնէինք...:

Պէտք է ա՛լ վերջ տալ անդադար լալու և յուսահատ յոռետեսութեամբ առպարէզէն քաշուելու քաղաքականութեան որ ընդհանուր ազգին ալ վհատութեան ոգի և լքեալ վիճակի մը զգացումը միայն կրնայ ներշնչել: Ընդհակառակ, պէտք է գօտեպնդուիլ աշխատիլ օգտուելու համար ներկայ ժամանակի ընծայած պատեհութիւններէն գոնէ որ մի՛ դուցէ ապագային մէջ այդ մասին ալ ուշացած գտնենք մեզ...:

Մ. Փ.

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՐԴՈՒՄԸ ՍԻ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՕՐԻՆՔԸ

Վալաժէնիայի համեմատ Կաթողիկոսը պարտաւոր է Էջմիածնի մէջ օծուելէ առաջ Ռուսիայի Ցարին հաւատարմութեան երդում տալ։ Ցարգելով այդ օրէնքը, Վեհ. Մատթէոս Բ. Կաթողիկոսն ալ իր օծման նախորդ շաբաթ օրը Էջմիածնի տաճարին մէջ, Ս. Պատարագէն յետոյ, հանդիսաւորապէս կատարած է իր երդումը, որի պատճէնը կը դնենք այստեղ, իբրև հետաքրքրաշարժ վաւերագիր մը։ Ասոր ներքև իբրև վկայ ստորագրած են Սինոդի բոլոր անդամները, Երևանի նահանգապետը կոմս Տիզենհաուզէն, Սինոդի պրոկուրորը Տ. Մէլիք-Օհանջանեան և քարտուղարը Տ. Յովհաննիսեան։

«Ես, Մատթէոս արքեպիսկոպոս Իզմիրլեան, նախկին պատրիարք Հայոց Կ. Պոլսոյ և հպատակ Թիւրքիոյ, ընտրեալ և հաստատեալ ի հայրապետութիւն ամենայն Հայոց, խոստանամ և երդնում յԱմենակարողն Աստուած, եթէ կամիմ լինել հաւատարիմ, բարի, հնազանդ և յաւերժ հպատակ Ամենալուսափառ, Միահեծան Մեծի Թագաւորի և Կայսեր Նիկոլայ Ալեքսանդրովչի, ինքնակալին Ամենայն Ռուսաց և այլն, և այլն, և այլն, և ժառանգի Նորին Կայսերական Բարձրութեան Թագաւորաղն և Մեծ Իշխան Ալեքսէյ Նիկոլայեւչի և ոչ առանց բարձրագոյն հրամանի Նորին Կայսերական Մեծութեան յօտար երկիր մեկնիլ և ոչ ի ծառայութիւն օտար պետութեան մտանել. և ոչ նմանապէս ընդ թշնամիս Նորին Կայսերական Մեծութեան ունել զմտերմութիւն ինչ սաստաբեր և ոչ զթղթակցութիւն արգելեալ՝ ի Տէրութեան Ռուսաց և արտաքոյ Նորին և ոչ իւիք վարել հակառակ պարտուց հաւատարիմ հպատակի Նորին Կայսերական Մեծութեան և որ ինչ Նորին Կայսերական Մեծութեան բարձու ինքնակալութեան, զօրութեան և իշխանութեան են իրաւունք և արտօնութիւնք, օրինադրեալք և օրինադրելիք, զայն ամենայն ըստ չափու իմացութեան, կարեաց և հնարաւորութեան պահել և պաշտպանել և առ այս ամենայն ի պահանջել հարկին ոչ խնայել ի կեանս իմ և ընդ սմին ամենայն զօրութեամբ գուն գործել յաջողել զոր ինչ ի հաւատարիմ ծառայութիւն Նորին Կայսերական Մեծութեան և ի շահ պետութեան յամենայն դէպս հայիցի։ Իսկ զգեան, զվընաս և զկորուստ շահուց Նորին Մեծութեան, յորժամ իրազեկ եղէց, ոչ միայն ի պատեհ ժամու ի յայտ ածել, այլ և ամենայն հնարիւք խափանել զայնս և արգելուլ ջանացից. և յորժամ գործ ինչ գաղտնի, որպիսի և իցէ այն, ի շահ ծառայութեան և օգտի Նորին Մեծութեան հաւատացի ինձ ունել ի գաղտնիս, զայն ևս ունել ի կատարեալ գաղտնիս և ոչ ումեք յայտ առնել, որում ոչ իցէ պարտ զայն գիտել և ոչ յայտ առնել իցէ հրաման։

Զայս պարտիմ և կամիմ պահել հաւատարմութեամբ, և Ամենակարողն Աստուած զօրացուսցէ զիս ըստ հոգւոյ և ըստ մարմնոյ ի կնիք երդմանս համբուրեմ զբանս և զխաչ փրկչին իմոյ. ամէն։»

Իսկ կիրակի օր իր պատարագած միջոցին, օծումէն առաջ, կարդացած է հետեւեալ ուխտագիրը Մաշտոցին համեմատ.

«Ես, Մատթէոս արքեպիսկոպոս Իզմիրլեան, ծառայ Քրիստոսի և նախկին Պատրիարք Հայոց Կոստանդընուպոլսոյ, միաբան սրբոյ ուխտիս Էջմիածնի, կամօքն Աստուծոյ և ընտրութեամբ համօրէն ազգիս Հայոց կոչեցեալ Արարատեանս Աթոռակալաղիկոսութեան ամենայն Հայոց, ապաւինեալ յօգնականութիւն շնորհաց Բարձրելոյն՝ խոստանամ և ուխտեմ առաջի սրբոյ սեղանոյս և Աստուածընկալ սուրբ Նշանացս, յանձն առնուլ զպաշտօնս զայս եպիսկոպոսապետութեան Հայաստանեայց եկեղեցւոյ, և բոլորապտուղ նուիրմամբ ընծայել զանձն իմ յանվթար կատարումն Աստուածադիր օրինաց և կաթողիկոսական պարտուց, և առաջնորդել ազգիս Հայոց ըստ ուղղափառ վարդապետութեան Քրիստոսական կրօնից, ըստ մերոյս եկեղեցւոյ դաւանութեան և ըստ Հայրապետական կարգաց և կանոնաց Աստուածապաշտութեան, անսաստերիւր և անխոտոր ընթանալով յամենայնի ընդ լուսաշաւիղ հետս զնացից արժանաժառանգ Յաղորդաց սրբոյ առաքելոցն Թադէոսի և Բարթուղիմէոսի և սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի երկրորդ լուսաւորչի, զգուշաւոր պահպանութեամբ իրաւանց Մայր Աթոռոյս Հայաստանեայցս»։

ՀԱՅԵՐ Ի ՌՈՒՍԻԱ

Իր հարստութեամբ ինչպէս և իր ազգին ըրած նուիրատուութիւններովը ծանօթ Ալեքսանդր Մանթաշեանցի ամուսինը՝ Տիկին Դարիա, որ ժամանակէ մ'ի վեր ունեցած շաքարախտին պատճառով Դերմանիայի մէջ վիրաբուժական գործողութեան մ'ենթարկուած էր, չկրնալով ազատիլ, կնքած էր իր մահկանացու կեանքը 55 տարեկան հասակին մէջ։ Մարմինը Թիֆլիս փոխադրուելով, հոկտ. 28/11 նոյեմբերին մեծ հանդէսով թաղուած է վանքի մայրեկեղեցիի բակին կից՝ Մանթաշեանց դամբարանին մէջ։ Թէ՛ հայ և թէ՛ օտարազգի մեծ բազմութիւն ներկայ գտնուած է որոնք իրենց ցաւակցական ցոյցերը ըրած են Տիկար Ալեքսանդր Մանթաշեանցին որ այդ առթով Եւրոպէն գնացած էր Թիֆլիս։

— Ծանօթ դրագէտ Ռուբիկ Ռահրոնեանի համար որ քաղաքական ամբաստանութեամբ կը տառապի այժմ Բաքուի բանտային հիւանդանոցին մէջ, բժիշկներն որոշեր են թէ իր աղիքային վէրքերը բուժելու համար պէտք է անդամահատութեան ենթարկել։ Բայց որովհետև իր առողջական ներկայ վիճակի մէջ չկրնար դիմանալ այդպիսի գործողութեան, պէտք է որ այդ հիւանդանոցէ հանուելով աւելի յարմար դրութեան մը մէջ կազդուրուի նախապէս։ Սակայն դատական իշխանութիւնը չէ համաձայնած։

Կօշկավաճառանոց ՍՐԱՐԱՏ
Chaussures «Ararat»
Rue de Rome, 17

Կը ծախուին այստեղ Պետիկեանի գործարանէն ելած վայելչաձև, ընտիր կաշիէ և դիմացկուն կօշիկներ։ Զանազան տեսակ կօշիկներ թէ՛ պատրաստ կը ծախուին և թէ՛ ապսպրանքի համեմատ կը շինուին յարմար գիներով։ Այցելեցէք մէկ անգամ ու փորձեցէ՛ք. անշուշտ շատ կը հաւնիք և յաճախորդ կը դառնաք։

ՀԱՅԵՐ Ի ԹԻՒՐՔԻԱ

Ազգ. Երեսփոխանական ժողովի Բ. ատենապետ ընտրուած է Տ. Պարգև Փափազեան և Դ. ատենապետ Տ. Հրանտ Ասատուր։

— Նորընտիր Քաղաքական ժողովի պաշտօնը վաւերացուած է Բ. Դուռէն։ Կրօնային և դատական նախարար Նէճմէտտին պէյ պատասխանելով Դուրեան պատրիարքի թագրիրին, հետեւեալ գրութիւնը ղրկած է իրեն.

«Կարդացի Ձեր Ամենապատուութեան թագրիրը, որով կը հաղորդէք թէ պատրիարքական պաշտօնէ հրաժարելու մասին վարչապետութեան յղած Ձեր երկու թագրիրներուն մէջ ցոյց տրուած պատճառներուն և կացութեան մասին հաղորդուած կարգ մը բացատրութիւններ և հաւաստիքներ ու Ձեր պաշտօնին առաջուան պէս շարունակութեան մասին յայտնուած բաղձանքներն անբաւականանկատուած են և պատրիարքարանի Քաղաքական ժողովը հրաժարած լինելով, օրէնքին համեմատ ընտրուած են ուրիշներ, որոնց անունները հաղորդելով՝ իրենց պաշտօնի վաւերացումը կը խնդրէք։

«Ձեր հրաժարականի պատճառ ցոյց տուած. վիճակին նկատմամբ նախապէս գրուած և բերանացի ու ամէն կերպով տրուած բացատրութիւնները և ներշնչուած վստահութիւնները՝ կը սպասուէր որ բաւական լինէին համոզում գոյացնելու կառավարութեան բարւոք և արդար մտադրութիւններին վրայ և մինչ կառավարութիւնն ատոր արդիւնքին և Ձեր մասին ունեցած կատարեալ վստահութեան և բարւոք տրամադրութեան հետևանքով յատկապէս կը փափաքէր որ շարունակէք Ձեր պաշտօնը, բնականաբար ցաւալի է որ Ձեր գրութեան կերպը չհամապատասխաներ այս ակնկալութեան։ Կը յուսանք որ Ձեր ծանօթ խոհականութեամբ և ձեռնհասութեամբ դարձեալ նկատողութեան առնելով եղած խոստումներն ու խորհրդակցութիւնները, կը հաճիք ջնջել գոյացած թիւրիմացութիւնը, հետևապէս Ձեր ներկայացուցած ցուցակին մէջ անունները յիշուած և պատրիարքարանի օրէնքով իրենց պաշտօնը ճշդուած նորընտիր անդամներուն ընտրութիւնն ալ յարմար նկատուելով, այս պատասխանը գրուեցաւ։»

Ցաւալի է սակայն որ նորընտիր Քաղաքական ժողովը արդէն իսկ կազմալուծուած վիճակի մը մէջ կը գտնուի գրէթէ։ Անդամներէն շատեր հրաժարական ղրկած են։ Դուրեան Սրբազան պիտի յորդորէ զիրենք որ յետառնեն իրենց հրաժարական։

Վերջին լուրերին նայելով, մի քանին յետառեր են իրենց հրաժարական և Քաղ. ժողովի հոկտ. 30/12 նոյ. առաջին նստին մէջ ատենապետ ընտրուեր է Տիար Մ'անուկ Ազարեան և ատենադպիր Տիար Սարգիս Սուն։

— Հայ Հռոմէականների կաթողիկոս – պատրիարք Գեր. Սապպոնեան հրաժարած լինելով, Պիոս պապի կողմէ «առաքելական տեղապահի» պաշտօնով ղրկած էր Եգիպտոսի առաջնորդ Գոյունեան սրբազանը։ Նոր կարգադրութիւն յուզեց Կ. Պոլսի հայ–հռովմէականներն որոնց իրաւունքն է ընտրել իրենց պատրիարքական տեղապահը։ Ուստի իրենց Երեսփոխանական Ժողովը գումարելով ընտրեցին իրենց Տեղապահը։ Զուզելով նոր կնճիռ մ'ունենալ վատիկանի հետ, իրենց քուէներ տուին Գոյունեանին։ Ընտրութեան տեղեկագիրը ղրկուեցաւ Բ.Դուռը, վաւերացուելու համար։

— Զէյթունի լեռը բարձրացած 15 անձեր որոնք յանձնուած էին Մարաշի պատերազմական ատեանին, դատապարտուեր են այդ ատեանէն. մի քանին 3 տարի, իսկ մնացածները 1 տարի բանտարկութեան։

— Վանի առաջնորդական տեղապահ Տ. Մեսրոպ քահանայ Ճանիկեան հոկտ. 28/11 նոյ.ին հեռագրած է պատրիարքարան. «Ալճավազի 6 հայերի սպանութեան մասին տեղեկութիւն տուած էի արդէն։ Ոճրագործներուն մեծ մասը ձերբակալուած է, կուսակալ Պէքիր Սամի պէյի գործունէութեան և աչալուրջ հետաքննութեան շնորհով։ Մնացածներն ալ խստիւ կը հետապնդուին։ Ցիշեալ դէպքէն զատ առանձին կարևորութիւն ունեցող ոեւբան չէ պատահած։ Անհրաժեշտ է որ ոճրագործները խստիւ պատժուին և տեղական ոստիկանութիւնը վերակազմուի։»

— Երզնկայէն Տ. Երուանդ վ. Փերտահճեան հեռագրով մը Երզնկայի և շրջակայքի ժողովրդին սովամահ վիճակը տեղեկացնելով, նպաստ խնդրած է պատրիարքարանէն։

— Խարբերդի առաջնորդական տեղապահ Տ. Գէորգ վ. Ալանեան իր պաշտօնավայր հասնելով փառաւորապէս ընդունուեր է տեղական կառավարութեան և հայ ժողովրդի կողմէն։

Ե. ԹՈՓՋԵԱՆԻ ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋ

Էրզրումի կուսակալը ձեւալ պէս ոստանեան խորհրդարանի անդամ Վարդգէս էֆէնտիին հեռագիր մը ղրկելով՝ իր խորին ցաւակցութիւն յայտներ է ողբացեալ Եղիշէ Թոփչեանի սպանման համար։ 30 ոսկի խոստացեր է ոճրագործը ձերբակալողին։

— Թոփչեանի մարմինը Էրզրում տարվով մեծ հանդիսաւորութեամբ կատարուեր է թաղումը: Առաջնորդէն, օսմ. եպիսկոպոսեան Վարդգէս էֆէնտիէն, խաղաղութեան և Լիպարիտ ուսուցիչներէն մի՝ յուզիչ դամբանականներ խօսեր են և մի քանի ազատական թուրքեր: Կառավարական պաշտօնատարներ և բազմաթիւ թուրքեր կը գտնուէին յուղարկաւորներին մէջ: Հայեր իրենց խանութներ փակած էին այդ օր ի նշան սուգի:

Թոփչեանի ծնողները Ալէքսանդրապոլի ճանրայ ելեր էին իրենց զաւակի դիակն իր ծննդավայր փոխադրելու և հոն թաղելու համար: Բայց երբ հասեր են օսմ. սահմանագլուխը, իմացեր են թէ Էրզրումի մէջ թաղուած է արդէն և վերադարձեր են Ալէքսանդրապոլ:

— Փարիզի Café Voltaireի սրահներէն մէկն մէջ ազահանդէս մը կատարուեցաւ Անոթ հայասէր Վիքդոր Պէրարի նախագահութեամբ: Բաց ի մի քանի հայ ասողներէ և ուսանողուհիներէ, որոնք երգեցին և խօսեցան, Թոփչեանի յիշատակը պատուելու համար խօսեցան ներկայ օտարազգիներէն Վիքդոր Պէրար, Բիէր Քիյար և օսմ. խորհրդարանի անդամ Եուսուֆ Բէյազ պէյ: Ներկայ կը գտնուէին 15-20ի չափ երիտասարդ թուրք ուսանողներ ալ:

ՊՈՆՏՈՍԻ ԱՓԵՐԷՆ

Տրապիզոնի կուսակալութեան մէջ՝ ճանիկի սանճագը կազմող հինգ գաւառակներէն մէկն է Իւնիէ, կը գտնուի Եւքսինեան Պոնտոսի պատմական ափերին վրայ: Զորս տարի առաջ եղած վիճակագրութեան մը համեմատ՝ գաղային բնակիչների ընդհանուր թիւն է 51.169 թուրք, 4.720 հայ, 4.554 Յոյն:

Քաղաքին մէջ կան 5.299 թուրք, 3.072 Յոյն և 800 հայ:

Իւնիէ տնտեսապէս բարգաւաճ վիճակ մը չունի: Սամսոն իր առևտրական ընդարձակ յարաբերութեամբ մեծապէս հակազդած է այս սեղի վաճառականութեան վրայ: Քաղքենի ազգային կեանքը ուրիշ ոչինչ պիտի ներկայացնեմ Արմենիայի ընթերցողներին:

Այս անգամ մեր գիւղացիների վիճակը պարզենք, քանի որ մեծամասնութիւն կազմող տարրը անոնք են մեր մէջ ամէն տեղ:

Իրաւ է թէ այս գաղային մէջ ջարդի և թալանի գործեր իրականութիւն չդտան համիտեան ռէժիմի օրով, սակայն մեզ՝ հայերս՝ տնտեսապէս և հետևաբար բարոյապէս մեռցնելու ծրագրին ազդեցութենէն զերծ չկրցանք մնալ: Եւ ի՞նչպէս կրնայինք մնալ քանի որ ճնշումը ընդհանուր էր:

Քաղքին մէջ մեր ազգայինների յեսադիմութիւնը ակնառու հանգամանք մ'ունի. իսկ գիւղացի խեղճ համշէնցիներու մերկ անօթի վիճակը ի՞նչ կը բզքտէ: Ի՞նչ պատմական, զարմանալի երևոյթ է սա համշէնցի հայ գաղթականներու գոյութիւնը ճանիկի լեռներու կողքին վրայ, որոնք անտէր, անպաշտպան, դարերէ ի վեր իրենց գոյութիւնը կը քաշքշեն այնքա՛ն տոկունութեամբ, և տակաւին կը խօսին հայերէն, կ'աղօթէն հայերէն և կը զգան Հայու մը պէս:

Համշէնցին երբ իր ընկերը կանչէ, «Հոզ արի՛, Տօ՛» կը ձայնէ. եկեղեցիին մէջ ևս «Արի՛, Տէ՛ր» չաղերսե՞ր. և սակայն Հայուն Աստուածը անոր աղօթքը չլսեր կամ չլսել կը ձևացնէ:

Ի՞նչ ընէ խեղճ գիւղացին երբ բարեխնամ!! կառավարութիւնն ալ պաշտօնապէս կը կողոպտէ զինքը:

Քիւրտի արհաւիրքը չկայ այս կողմեր. սակայն մահմետական վրացիներ հաւատարիմ և ժիր գործիքներ են քաղքցի կեղծ ազնուականներու ձեռքը, և ատիկա լոկ Հայը՝ տկարը փըճացնելու համար: Վրացիք՝ որ թիւրքօ-ռուսական պատերազմէն ետքմեր կողմերը թափեցան, կատարեալ պատուհաս մը դարձան հայ և թիւրք գիւղացիներուն:

Հայաբնակ 5-6 գիւղերի մէջ Քէօկլիւկն է միայն որ բաղդատաբար աւելի բարեկեցիկ է: 80 տունով այդ գիւղը այս տարի 800 դուրուշ ղրկեց ազգ. Պատրիարքարանը, ի նպաստ սովեալներուն, մինչ միւս գիւղերի մէջ սերմացուի կարօտ եղողներ կը վերստան:

Պատճա՞ռը. շատ պարզ է. որովհետև Քէօկլիւկցին կնամարդի չէ, կը սիրէ համերաշխ գործունէութիւնը, գիտէ խօսք հասկցնել կառավարութեան գող պաշտօնեային և կրակով պատասխանել լեռի աւազակներուն:

Տասնեակ մը տարիներէ, մանաւանդ 2 տարիէ աստին՝ գաղթականութեան ազգակործան հոսանք մը սկսած էր երթալ գաղտագողի դէպի Ռուսաստան:

Լաղերը՝ իրենց թեթեւագնաց նաւակներով՝ դիւրացուցին մեր գիւղացիներուն փախուստը: Հացակարօտ համշէնցին տուն, բուխերիկ կը թողուր, շատ անգամ գիշերանց լեռներէն կիջնէր ընտանիքով ու կը նետէր ինքզինքը նաւակին մէջ, ազատելու համար զուլումի երկրէն:

Կը պատահէր որ բռնուէր en flagrant délit, ճարպիկ դէտերի կողմէն:

Այսօրուան պէս կը յիշեմ որ երկու և կէս տարի առաջ 40-50 հոգի բռնուած էին Թէրմէի մօտ: Տեղւոյն կառավարական չէնքին առջև ծեր, պառաւ, հարս, աղջիկ, տղայ թշուառացած ազգի մը իրական և եղերական մէկ տրամը կը ներկայացնէին, ու արդարութեան պաշտօնեայները ժպտերես և յաղթական հանդիսատեսը կըլլային այդ սարսռազդեցիկ տեսարանին, առանց ուշաբերելու թէ իրե՛նք են ոճրագործ դերակատարները Թիւրքիա կոչուող բեմին վրայ:

Մեծ հրէշը հետզհետէ սեղմեց իր մողոքեան բազուկները, երկիրը՝ կըրակի մէջ՝ արիւն արցունք կուլար ու մենք երնէկ կուտայինք այդ դաշտի զաւակներին, որոնք դէթ փախչիլ գիտէին: Գաղթեցի՛ն, գաղթեցի՛ն դարձեալ, օճախները մարեցան, գեղերը պարպուեցան:

Եկաւ ազատութիւնը, գաղթականութիւնը դադրեցաւ թէպէտ, սակայն գացողն ա՛լ ետ չեկաւ:

Երբ ազատութիւն կըսեմ, պէտք չէ սակայն կարծել որ գիւղացին օգուտ մը տեսած է անկէ: Հաբստահարութիւնները կը շարունակուին, միջինդարեան պատմական խժդժութիւններով:

Օրինակ մը՝ եթէ կուզէք: Յունվ. 22ին, ցուրտ ու ձիւնոտ օր մը, իզէթ կատըզատէ Քէօր Սէիտի տասանորդի թահսիլտարներէն Թէվֆէ Քէօյլիւ-Մահիր օղլու Քեամիլ և Ճանսըզ օղլու Մուլա Ալի՝ Բէլիտլի-Եաթաք գիւղը բնակող Գաբրիէլ Ճըլալեանի տանը դուռը ափ կառնեն և կը պահանջեն 5 լիտր կորեկ: Գաբրիէլ իր անօթութիւնը կառարկէ և ցոյց կուտայ իր 5 զաւակները՝ որոնք մերկ ու անօթի են մէկ քանի օրէ ի վեր: Քէօր Սայիտի հաւատարիմ պաշտօնեայները կը բռնադատեն Գաբրիէլը իրենց ընկերանալու մինչև տասանորդի ամբարանոցը, մէկ ժամ հեռու, հոն երաշխաւոր մը տալու համար, նոյնքան կորեկը կամ փոխարժէքը 3-4 օրէն վճարելու խոստումով:

Խեղճ Գաբրիէլ իր պատռտած տրեխները ցոյց տալով կը խնդրէ որ ձիւնհալէն ետք անպատճառ իրեն սպասեն քաղաքին մէջ, ուր պիտի կրնար փոխառութեամբ մը վճարել իր պարտքը: Բռնակալները զուլթ չունին սակայն, կը քաշկռտեն Գաբրիէլը, որ չուզեր երթալ. ասոր վրայ Մահիր օղլու Քեամիլ հրազէնը կը պարպէ ու գնդակը Գաբրիէլի ուսոսկրը կը փշրէ:

Ոճրագործը փախած է, Մուլա Ալի միայն ձերբակալուած է, Քէօր Սայիտ կաշխատի հիմա զայն ազատել բանտէն, ու պիտի յաջողի քանի որ մեծ ազդեցութիւն ունի կառավարական շրջանակներուն մէջ:

Օրէնքը ինչո՞ւ չգործադրուեցաւ, ինչո՞ւ Քէօր Սայիտ պատասխանատու չբռնուեցաւ, ինչո՞ւ ոճրագործը չըհետապնդուեցաւ: — Որովհետև զոհը Հայ է...:

Ո՞ւր ես հաւասարութիւն: Լաւատես երեսփոխանին մէկն ալ Օսմ. խորհրդարանին մէջ յայտարարեց թէ Տրապիզոնի կուսակալութիւնը «Քննիչ յանձնախումբ»ի պէտք չունի: Բարեհի՛ղ մը իրեն:

Բէլիտլի-Եաթաղը՝ աղքատ խրճիթի մը մէջ հոգեվարային հոնգիւնները ու անօթի էակներու ցաւագին ճիչերը՝ հնչուն պատասխան մը թող ըլլան այդ բարեժիտ երեսփոխանին:

ԱՆԷՕՔ.

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐ ԱՏԱՆԱԻ ԵՒ ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ ՄԷՋ

Դժբաղդ Ատանան նոր աղէտի մ'ալ ենթարկուեցաւ: Կ. Պոլսէն նոյ. 15ին տրուած հեռագիրները կիմացուցեն թէ մի քանի օր շարունակաբար տեղացող անձրևներէն Սիհուն գետը յորդած և Ատանայի քաղաքին մեծ մասը 2 մէտր բարձրութեամբ ջրի տակ մնացած է 24 ժամ: 500էն աւելի տուներ փլած և շատեր ալ փլելու վտանգին ենթարկուած են: Դաշտին մէջ հունձքերը բոլորովին փճացած են: Եղած նիւթական վնասը մի քանի հարիւր հազար ոսկիի կը հասնի: Դեռ յայտնի չէ թէ անձի կորուստ ալ եղա՞ծ է: Հաղորդակցութիւնները խզուած են: Վալին անմիջական օգնութիւններ կազմակերպելով, ջրհեղեղի ենթարկուած տուներու բնակիչները նաւակներով ազատել տուած է: Վալիի հեռագրին համեմատ, Բ. Դուռէն անմիջապէս 5000 ոսկի նպաստ ղրկուած է արկածեալներին և հետզհետէ ալ պիտի ղրկուի:

Տրապիզոնի մէջ ալ հեղեղներէն քանդուածք է բերդին մօտը գտնուող Գուզկուն-Տէրէն, 20-30 տուներ և խանութներ փլեր և 20-30ի չափ մարդեր խեղդուեր կամ փլատակներուն տակ մներ են:

ՇԷՅԽ ՃԷԼԱԼԷՏՏԻՆԻ ՈՐԴԻՆ ՇԷՅԽ ԳԱՏԸՐ

Շէյխ Գատըր՝ որ Լաֆֆիի հետաքրքրական վէպերէ մէկին նիւթ կազմող շէյխ Ջալալէդդինի որդին է և որ իր աքսորավայրէ Կ. Պոլիս վերադարձած լինելով Մերակոյտի անդամ եղած է, խորհրդարանի առաջին նստաշրջանի փակումէն օգտուելով Վան գնացած է: Ճանապարհին Թիֆլիսի մէջ, իր ուղէկից Վանեցի Նաթանեան Կարապետ էֆէնտիի հետ որ 25 տարիէ ի վեր աքսորուած էր իր ծննդավայրէ և այժմ հոն կը վերադառնայ, «Մշակ»ի խմբագրատունն այցելեր և Տ. Ա. Բալանթարէն տեղեկութիւններ ստացեր է գիւղատնտեսական զարգացման պայմաններուն և նոր գործիքներուն վրայ որոնք իրենց բնավայրի մէջ մտցուցնելու մտադիր է եղեր: Յայտարարեր է նաև որ համոզուած լինելով թէ իրենց երկրի զարգացման և բարօրութեան համար անհրաժեշտ է Հայերուն հետ համերաշխ գործակցութիւնը, այդ նպատակի համար ամէն ջանք ի գործ պիտի դնէ, իր ազդեցութիւն բանեցնելով իր քիւրտ ցեղակիցներուն վրայ:

Եւ իրօք կը հաստատեն Վանէն եկած նամակներ որ շէյխ Գատըր իր Վան հասնելէ յետոյ երբ իմացեր է Ալճաւազի մէջ 6 Հայերի սպաննուիլը, Վանի շրջակայքերէն ազդեցիկ քիւրտ ցեղապետներ Վան քաղաքը կանչելով խրատեր է անոնց համերաշխութեամբ վարուիլ Հայերուն հետ, թէ՛ երկրին և թէ՛ բուն իսկ իրենց օգտի համար: Վանի առաջնորդարանին և ծանօթ Հայերուն հետ ալ խորհրդակցութիւններ ունեցեր է թէ ի՞նչ միջոցներով կարելի է Հայերուն և Քիւրդերուն միջև բարի դրացիութեան կապերն ամրացուցեալ:

ՆՇԱՆԱՒՈՐ ԱՆՁԵՐՈՒ ԱՑՑԵՐ ՎԵՆԵՏԿԻ Ս. ՂԱԶԱՐԻ ՎԱՆՔԸ

Ասկէ 2 ամսի չափ առաջ, Ռուսիայի արտաքին գործերի նախարար Իզվոլսքի, Ցարին հետ Իտալիա գնացած ժամանակ, Մխիթարեանների համբաւէն ազդուած, հետաքրքրութեամբ այցելեր էր Վենետկի Ս. Ղազարի վանքը ուր մեծ պատիւներով ընդունուած և շատ գոհ մնացած էր: Նոյնպէս այցելած էր Ֆրանսացի հանրածանօթ աստղաբաշխ Գամիլ Ֆլամարիոն, որ շատ գոհ մնալով խոստացեր էր յօդուած մը գրել յատկապէս դեկտեմբերին հրատարակուելիք «Գեղունի»ին համար:

Այժմ «Բազմավէպ»ի նոյեմբերի ամսատետրէն կիմանանք որ նոյեմբե-

ըի 4ին այցելեր է նաև Ֆրանսացի յայտնի գրագէտ Ժիւլ Պուա, որ նոյն-պէս խոստացեր է «Գեղուն»ի հա-մար յօդուած մը գրկել։ Հոկտ. 8ին այցելած է Անտիոքի պատրիարք Իգ-նատիոս Եփրեմ Բ. Բահմանի նշանա-ւոր բանասէր-գիտնականը։

ՇԱՊԱՆԵԱՆԻ ՆԿԱՐՉԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Համբաւաւոր ծովային նկարիչ Արսէն Շապանեանի նկարներու ցուցահանդէսը հանդիսաւոր կերպով բացուած է Նոյ. 16ին, Փարիզի «Փօրթ Բլդի» պատկերա-սրահին (galerie) մէջ. գեղարուեստա-սէրներու հոծ բազմութեան մը ներկա-յութեամբ։ Բացման հանդէսին կը նա-խագահէր Ֆրանսայի գեղարուեստներու պետական քարտուղար Տ. Տիւժարտէն-Պոմէ։ Հայազգի անուանի նկարչի ըն-տիր նկարներէն 60ի չափ ի տես դրուած են այդ ցուցահանդէսի մէջ որ պիտի տեւէ մինչև ներկայ Նոյեմբեր ամսի վերջը։

ՕՍՄ. ԽՈՐՀՐԴ ԲԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄԸ

Օսմանեան խորհրդարանի Բ. նըս-տաշրջանի բացումը հանդիսաւորա-պէս կատարուեցաւ Նոյ. 1/14ին սուլ-թան Մէհմէտի և եւրոպական դես-պաններու ներկայութեամբ. Զրաղանի պալատին մէջ որ այսուհետև յատկաց-ուած է Երեսփոխանական և Ծերա-կոյտ ժողովներուն։ Սուլթանի կողմէն մեծ եպարքոս Հիլմի փաշան կարդաց բացման գահաճառը որ ծափահարու-թիւններով և կեցցէներով ընդուն-ուեցաւ։

Սուլթանին մեկնելէն յետոյ, Երես-փոխանական Ժողովի ատենապետի ընտրութեան ձեռնարկուեցաւ։ Ահմէտ Ռիզա պէյ վերստին ատենապետ ընտրուեցաւ ստուար մեծամասնու-թեան մը քուէով։

ՀԱՅ ԱՄՕԱԹԵՐԹ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք առաջին թիւը Հայ անունով ամսա-թերթին որ հոկտեմբեր 15էն սկսած է հրատարակուիլ Ամերիկի Միա-ցեալ-Նահանգների Պոսթոն քաքա-քին մէջ։

Իր նախաբան՝ որով բացատրուած է իր հրատարակութեան նպատակը, այսպէս կը սկսի. «Հայը թերթ մը չէ բառին սովորական առումովը։ Աւելի՝ յիշատակարան մ'է ուր պիտի արձա-նագրուին Հայ ընկերութեան մէջ ծնունդ առնող բարեգործական շար-ժումները և մասնաւորապէս Հայկա-կան Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան գործունէութիւնը։» Եւ իրօք ալ այս Ա. թուի՝ որ երկիլեան 16 երեսէ բաղկացած է (սովորա-բար պիտի բաղկանայ 8 երեսէ), 15 էջերը գրաւած են Հ. Բ. Ը. Միու-թեան տեղեկագիրն և այլն։

Յօդուածներէն շատերը ստորա-գրուած են յայտնի հրապարակագիր Տիար Վահան Մ. Բիւրքճեանէն որ 2 տարիէ ի վեր Եգիպտոսէն տեղա-փոխուած է Ամերիկա։

Տիար Բիւրքճեան՝ որ երբեմն Կիպրոսի մէջ հաստատուած Ազգ. Կրթարան-Դրբանոցի տեսուչն էր, այս թուի մէջ առանձին յօդուածով մը կը յայտարարէ թէ նոյն Որբա-նոցի Մանչեսդրի խնամակալութեան քով 1060 ոսկիի չափ պահեստի դրամկայ այժմ կանգնարկէ այդ դրա-մով և նոր հանգանակութիւններ ալ ընելով որբանոց մը բանալ Այնթապի մէջ և հոն պատսպարել Կիլիկիոյ որ-բերը։ Որբանոցներ հաստատելէն աւելի օգտակար կը կարծենք մենք Աշխատանքի տուներ բանալը Կիլի-կիոյ մէջ, ինչպէս առաջարկուած է Կ. Պոլսի «Ազատամարտ»ի 119րդ թուին մէջ. որովհետև որբանոցներէն պիտի օգտուին միայն որբ տղայներ որոնք անհայր մնացած են մեծ մա-սամբ, բայց մայրերնին ողջ է։ Աւելի լաւ է աշխատանք տալ այդ մայրի մնացած մայրերին որ կարենան թէ՛ զիրենք և թէ՛ իրենց զաւակները սնու-ցանել։

Հային բաժնորդագրուելու համար պէտք է դիմել Mr. Karekin Manoukian, իսկ խմբագրութեան համար The Haï Publishing Co. հասցէներին. երկուքն ալ P. O. Box 1898, Boston, Mass., U. S. A.։ Տարեկան բաժնոր-դագինն է Ամերիկա 50 սենթ, Թուր-քիա 5 ղրշ. ողջ և ուրիշ տեղեր 2,50 ֆր.։

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ «ՑՈՒՇԱՏԱԿԱՐԱՆԻ ՆԱԽՆԵԱՑ»Ի

Հ. Ղ. Ալիշանի հաւաքած Նախ-նեաց Զեռագիրներու յիշատակարան-ները՝ որոնք հայկական ուսումնասի-րութեանց բոլոր մասնաճիւղերուն վրայ լոյս պիտի սփռեն՝ սկսուած է հրատարակուիլ Հ. Մ. Պոտուրեանէ՝ ժամանակագրական կարգի վերա-ծուած, յաւելուածով բազմաթիւ նոր յիշատակարաններու և ծանօթագրու-թեամբ ու կարևոր յիշատակարաննե-րու նմանահանութեամբ։ «Բազմավէ-պ»ի բաժանորդք կրնան այս կարե-ւոր հրատարակութիւնը մաս առ մաս ստանալ «Բազմավէպ»ի հետ, իւրա-քանչիւր պրակին համար (երկսիւն էջ՝ 400) 5 ֆր. — 25 ղրշ. — 2 ռուպլի, — 1 տոլար յղելով։ (Իւրաքանչիւր պրակ հրատարակուելէ ետք՝ գինը կը կրկնուի։)

Այսու կը խնդրենք բոլոր անոնցմէ որոնք իրենց կամ իրենց ծանօթներուն քով Զեռագիրներ ունին՝ շնորհ ընեն մեզ յղելու անոնց յիշատակարաննե-րը՝ Զեռագրին վրայ համառօտ տե-ղեկութիւն մը տալով, որպէս զի ըստ կարելւոյն անթերի ըլլայ մեր հաւա-քածոյը։

Յղել առ հրատարակիչն S. Lazare. VENISE (Italie).

ՕՅԱՑՈՒԱԾ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇԻՒ վասն 1906 ամի։ ազգային-կրօնական, բարեգործական և կրթական հաստատութեանց Նոր-Զու-ղայի և 3 Դպ. գիւղօրէից և եկեղեցեաց Թեհրանի և Շիրազի։ 1908. Տպարան Ս. Ամենափրկիչ Վանաց. Նոր-Զուղա։

***

ԿԱՆՈՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Նոր-Զուղայի Հա-յոց Կրթական-գրական ընկերութեան։ 1908. Նոր-Զուղա (Սպահան). Արդա-տիպ Ս. Ամենափրկիչ վանքի։ (Այս ընկերութեան նպատակն է նպաստել Զու-ղայի և Պարսկաստանի հայաբնակ գիւ-ղերի լուսաւորութեան գործին։ Ման-րամասն տեղեկութիւնների համար դիմել ընկերութեան որի հասցէն է. The Educational Literary Society of the Armenians of Julfa. ISPAHAN (Perse):

***

Տարեւոր ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ հանրական ատե-նին յանձնանձանց հայ ազգային հաս-տատութեանց ԲԱՏԱԻԻՈՑ վասն 1907 ամի։ Տպարան Ս. Ամենափրկիչ Վանաց. Նոր Զուղա. 1908։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ԳԵՂՈՒՆԻ՝ ԻՆՊԱՍՏ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

1909ի Գեղունին իր սովորական դիրքով լոյս պիտի տեսնէ դեկտեմբե-րի վերջերը իբր բացառիկ թիւ մը՝ ի նպաստ Կիլիկիոյ աղետեալներու։ Գինն է՝ 25 դահեկան, 5 ֆր., 2 ռուպ-լի, 1 տոլար։ Անոնք՝ որոնք իրենց թշուառ հայրենակիցներուն փոքր նպաստ մը ընելու տրամադիր են՝ իրենց ստորին վրայ պիտի ունենան. չքեղ Գեղունին։

Գեղունին պիտի զարդարուի ազ-գային և Եւրոպացի նշանաւոր գրա-գէտներու յօդուածներով, համաշ-խարհային գեղարուեստական նկարներ-ով։ Դիմել Rédaction de la Revue «Bazmavep». Venise (Italie).

1843 ԲԱԶՄԱՎԷՊ 1910

Բազմավէպը իր բանասիրական բաժ-նոյն հետ՝ պիտի զարդացնէ գեղագիտա-կան բաժինը՝ գեղարուեստական նկար-ներով և գրական ընտիր յօդուածներով. և ի հարկին իր սովորական ծաւալին վրայ պիտի աւելցնէ 16 էջ, որպէս զի կարենայ երկու շաբաթն անգամ մը հրա-տարակուիլ 32 էջերով։

ԲԱԶՄԱՎԷՊ։ ՆՈՒԷՐԸ. — Անոնք որ 1909 Դեկտեմբեր 1/14էն առաջ կը բա-ժանորդագրուին՝ յղելով միանգամայն 10 ֆր.—4 ռուպլի.—2 տոլար—50 դա-հեկան, իրբ նուէր պիտի ստանան 2 ֆր. արժողութեամբ գիրք մը (բաժանորդաց կը յղենք գրոց ցուցակը)։

Բարեգործական հաստատութիւնք, Ընկերակցութիւնք, գիւղերու ուսուցիչք, վարժարանք կրնան ամբողջ տարեկան Բազմավէպը ստանալ մի միայն 30 դա-հեկան, 2,50 ռուպլի, 6 Ֆր. յղելով։

Դիմել Rédaction de la Revue «Bazmavep». Venise (Italie).

Արմենիայի խմբագրատան մէջ ծա-խու կը գտնուին, ի միջի այլոց, և հե-տեւեալ գիրքերն որոնց առջեւ նշա-նակուած գիներին մէջ հաշուուած է նաև գրկելու փոստի ծախքը։

***

ՀԱՅ ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱՑ (1794-1894) ՅՈՒԲԵԼԻՆԻ ՊԱՏԿԵՐԸ

Հայ ազգին մէջ լրագրի սկզբնաւո-րութեան դարադարձին առթով 189[illegible] թուականին հրատարակուած այս մե-ծալ գիրքով և լուսատիպ (phototypi-que) չքեղ պատկերի մեծութիւնն է 50×35 հարիւրորդամէթր և տպուած է 70×45 հարիւրորդամէթր քարտո-նի (carton) վրայ այլ և այլ բնագրով։ Մէջտեղը դրուած է հայ լրագրու-թեան հիմնադրին, Տ. Յարութիւն Քհնյ. Շմաւոնեանի, պատկերը և բ-լորտիքը՝ 1894ին հայերէն լեզուով հրատարակուող բոլոր լրագիրներու անոնց գրէթէ ամենքի խմբագրապե-տների պատկերներովը։

Գինն է 4 ֆրանք, ճանապարհ-ծախքը մէկտեղ հաշուած. իսկ Պարս-կաստանի համար 2 ֆրանք և 50 սանթիմ։

***

Գալէմքեարեան Հ. Գ. — Պատմու-թիւն Հայ լրագրութեան ի սկզբանէ մինչև մեր ժամանակը. Հատոր Ա. 1794-1860։ Մէկ լուսատիպ պատկե-րով։ Գինն է, ճանապարհածախքովը մէկտեղ, 2 ֆր. և 50 սանթիմ.։

Վերոգրեալ թէ՛ պատկերը և թէ՛ գիրքը կարելի է ստանալ Արմենիայի խմբագրատունէն, արժէքը կանխիկ ղրկելով։

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐՈՋ

(Կ. ՊՕԼՍՈՅ ՀԱՅՈՅ ԿԵԱՆՔԷՆ Ա ԻՆՆԱՄԱ-ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԳՐՈՅՑ ԱՋԼԱՆԱԳԻՒ

Այս հմտաքրքրաշարժ գրուած կ ներկայացունէ ընտանեկան տիպ պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի անդարձական մի հայր իւր տպակ-ուած վարքուբարքով որչա՛փ չարչ-ների պատճառ դարձած է և վերջի վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով սպաննուած և անհետացած է ալ-խարհէ։ Գինն 1 ֆրանք։

ՇԷՔՍՊԻՐԻ ՀԱՄԼԷԴԸ

Շէքսպիրի ՀԱՄԼԷԴԸ որ արևմը-տեան աշխարհաբար լեզուով հայերէնի թարգմանած էհանգուցեալքաջ անգլի-ագէտ Գարեգին Յ. Փափազեան, կա-րելի է ստանալ նաև Արմենիայի խմ-բագրատունէն։

Տպագրուած է Վիէննայի Մխիթար-եանց տպարանը, մաքուր թղթի վը-րայ և ունի մեծ ութածալ գիրքով 183+իգ երես։

Գինն է 2 ֆրանք և 50 սանթիմ։

ՏՆՕՐԷՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ
Մ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ
Հայերէն տպարան Բ. Փափազեան
Le Gérant: François CARRIERE
Marseille. — Imprimerie du Midi